

Latvija
100

SEB

Latvijas cilvēki un tautsaimniecība 100 gados

Tirdzniecība

Pirmsākumi - 1917

1918 - 1939

1940 - 1990

1991 - 2017

Nozīmīga infrastruktūra

Latvijas teritorijā tiek izveidota **efektīva dzelzceļa un ostu sistēma.**

Iespēja pārvadāt izejvielas un gatavo produkciju ātri un lēti veicina kā rūpniecības attīstību, tā arī tirdzniecības.

Līdz 1. Pasaules karam Latvijā izveidojas **26 dzelzceļa līnijas.**

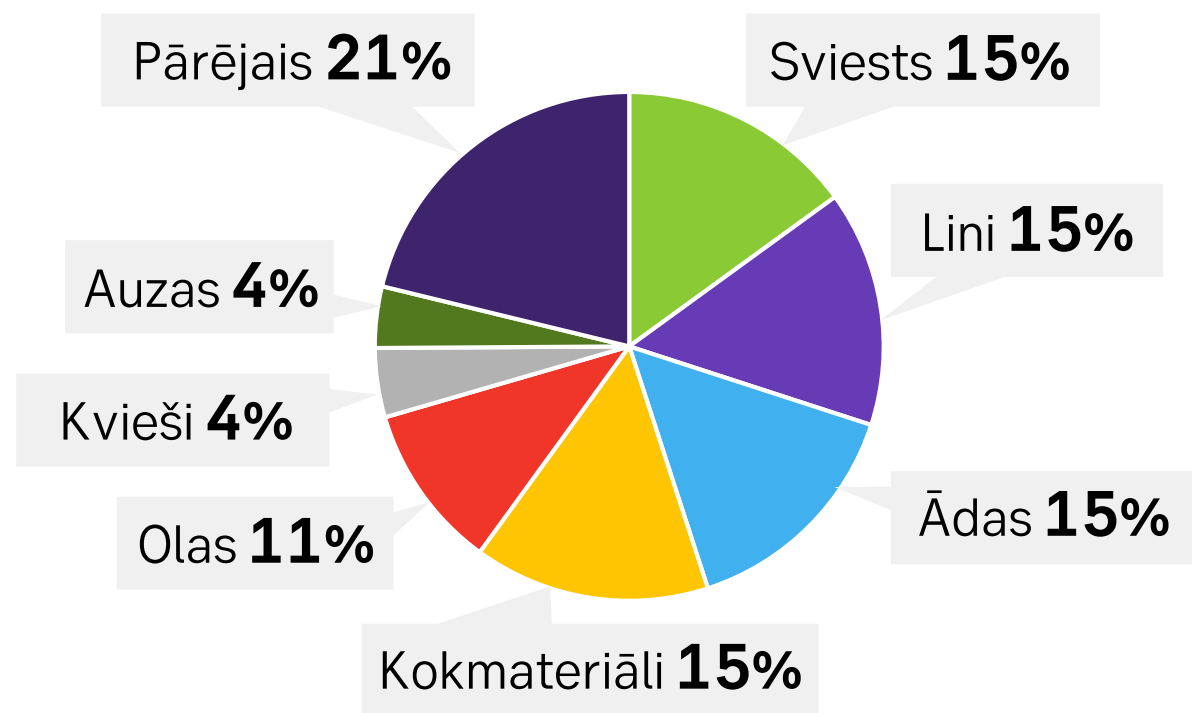
Pirms transporta sistēmas izveides, **80%** no saražotā tiek patērēts vietēji, taču tas mainās līdz ar Krievijas Impērijas interesēm.

Ostas paver pasauli

Pirms 1. Pasaules kara caur Latvijas ostām apgrozās gandrīz $\frac{1}{4}$ no Krievijas impērijas ārējās tirdzniecības apjoma. Aptuveni **60%** no Latvijas teritorijā saražotā tiek izvests uz Krieviju, **15%** eksportēts.

Sākoties 1. Pasaules karam **ostas tiek bloķētas** un tirdzniecība praktiski apsīkst.

Caur Latvijas ostām eksportētās preces 1913. gadā

Uz Lielbritāniju tiek eksportēti **35%** no kopējā, Vāciju **21%**, Beļģiju **12%**.

Tirdzniecība

Pirmsākumi - 1917

1918 - 1939

1940 - 1990

1991 - 2017

Tirdzniecība tiek ierobežota

Kad vēl turpinās cīņas par neatkarību pēc 1. Pasaules kara, jebkādu **preču izvešana bez atļaujas no Latvijas tiek aizliegta.**

Tās tiek piešķirtas uzņēmumiem, kuri ieved **pirmās nepieciešamības preces.**

Vairums eksportā iegūtās valūtas jāmaina valstij pret **Latvijas rubļiem.**

1919. gadā tiek ieviesti **pirmie muitu tarifi.**

Zemi tarifi pārtikas precēm, zirgiem un iekārtām, taču **augsti** alkoholam un luksusa precēm.

Labvēlīgs apstākļi tirdzniecības atjaunošanā ir **Latvijā mītošie vācu tirgotāji,** kas atvieglo sakaru veidošanu.

Paplašinām sakarus

Latvijas neatkarības gados
daudzas valstis meklē veidot
attiecības, taču bieži tās ir
motivētas **ar cerību atgūt
piekļuvi Krievijas tirgum.**

20. un 30. gados tiek noslēgti
tirdzniecības līgumi ar **Zviedriju,
PSRS, Vāciju, Franciju, Igauniju.**

Dažkārt no tiem **nav faktiskā
ekonomiskā labuma.**

Nozīmīgākais ir 1927. gadā
noslēgtais **tirdzniecības
līgums ar PSRS**. Tas paredz
Latvijas uzņēmumiem vilcienu
vagonu, divriteņu, dzijas,
lauksaimniecības mašīnu un
citu preču pasūtījumus.

Toties **Latvijai jāimportē**
naftas produkti, cukurs, labība,
dzelzs u.c. preces kopā **par
divreiz mazāku summu.**

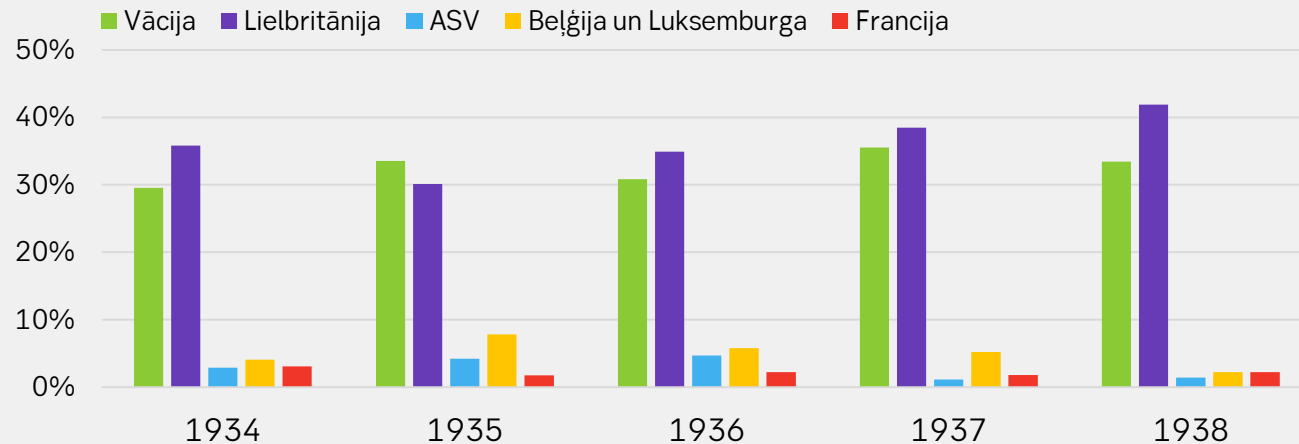
Lielbritānija un Vācija lielākie tirdzniecības partneri

No 1936. gada, kad tiek devalvēta lata vērtība, piesaistot to vājai steriliņa mārciņai, **pieaug Lielbritānijas loma mūsu eksportā.**

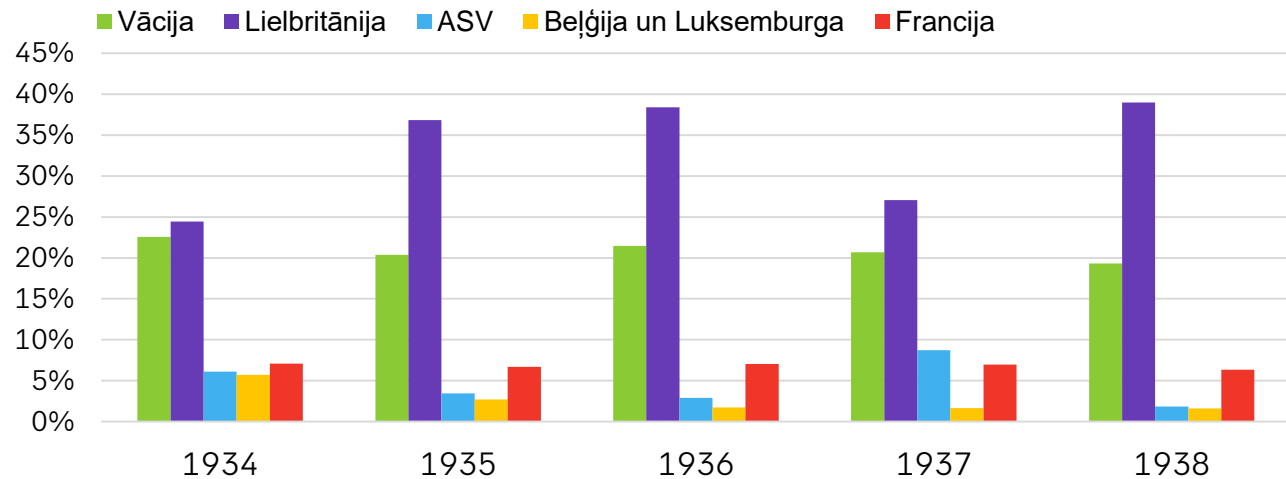
Aptuveni pusi no eksporta uz Lielbritāniju veido kokmateriāli un tā izstrādājumi, taču no tās importējam lielā mērā **ievedam akmeņogles rūpniecībai.**

1918 - 1939

Latvijas galveno eksporta valstu īpatsvari kopējā eksportā

Latvijas galveno importa valstu īpatsvari kopējā importā

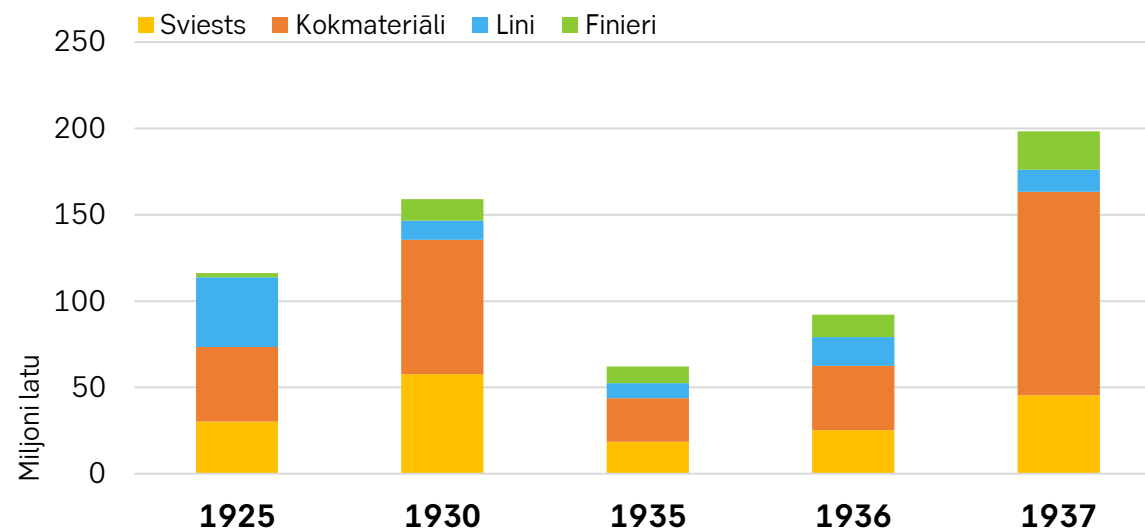
Tirdzniecība aktivizējas

1921. gadā tiek atļauts dažādu lopkopības u.c. preču eksports un atcelti valūtu ierobežojumi.

Valsts neatkarības sākumā svarīgs ārvalstu valūtas avots ir linu eksports – valsts monopols.

Attīstoties lopkopībai, pieaug sviesta eksporta nozīme, kurš ātri, līdz ar kokmateriāliem dominē eksporta struktūrā.

Latvijas eksporta struktūra

Visvairāk Latvijas sviesta iepērk **Vācija**, bet kokmateriāli un tā izstrādājumi tiek vesti galvenokārt uz **Lielbritāniju**.

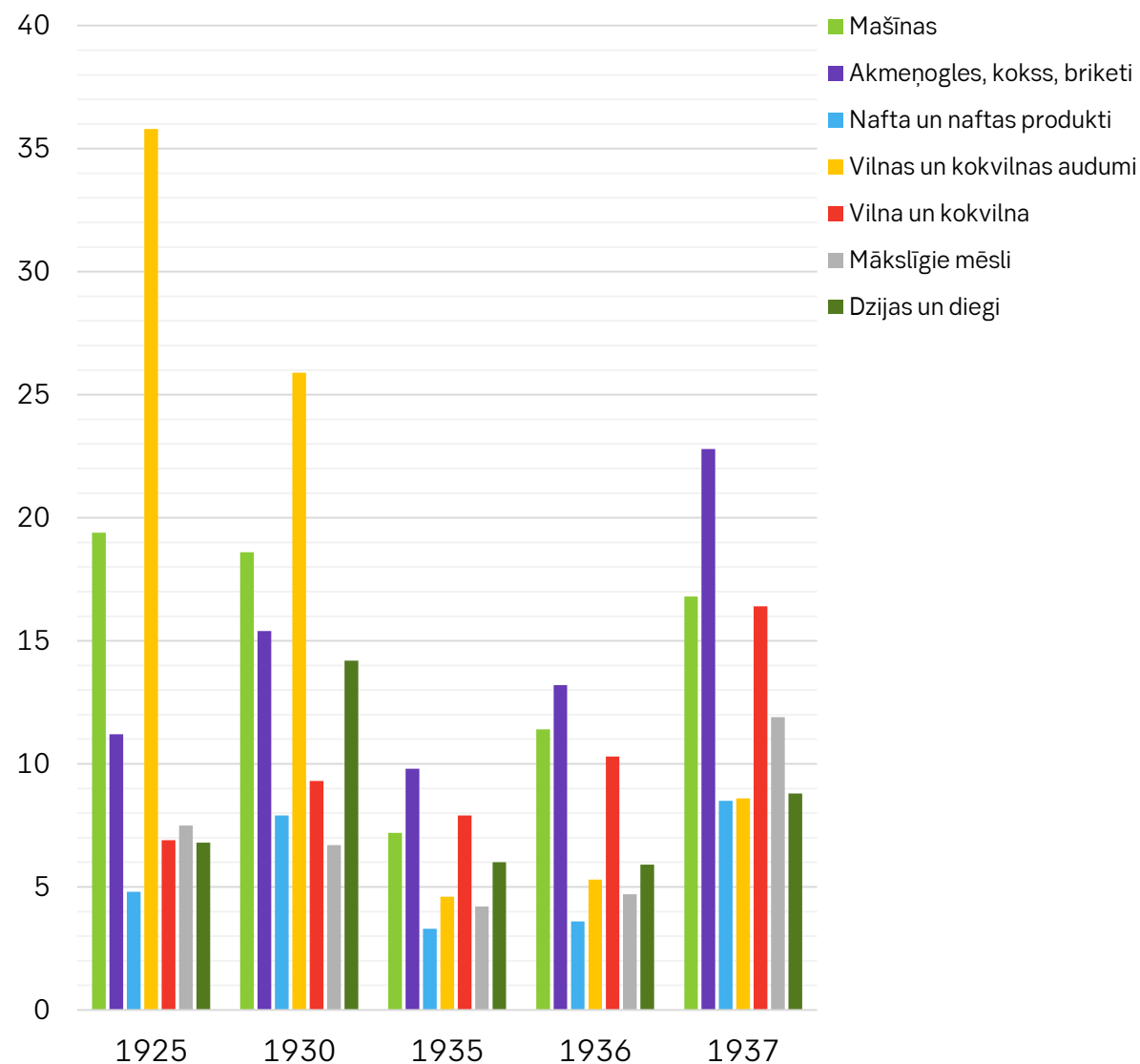
Importējam ražošanas vajadzībām

Pēc neatkarības iegūšanas **liela daļa importa** ir tieši **rūpniecības nepieciešamībām**.

Valsts sākumposmā dominē rūpniecības un lauksaimniecības mašīnu un tehnikas imports.

Kurināmā – naftas un akmeņogļu – un citu **rūpniecības izejvielu nozīme importā tikai aug.**

Galvenās preces Latvijas importā

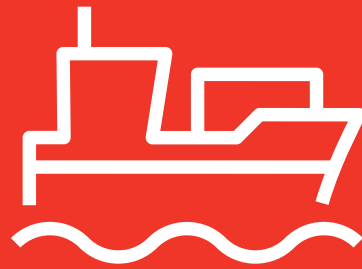

Transporta sistēma

Mūsu galvenie pakalpojumi ir **tranzīta preču un tirdzniecības flotes pārvadājumi**, kā arī **tūrisma un apdrošināšanas nozares**.

Centienos atjaunot tranzītu starp Krieviju un Rietumeiropu, **Daugavpilī ierīko ierīces vagonu pārceļšanai uz citu platumu sliežu līniju.**

Rīgā veidojas **tranzīta preču uzlabošanas un saiņošanas uzņēmumi**.

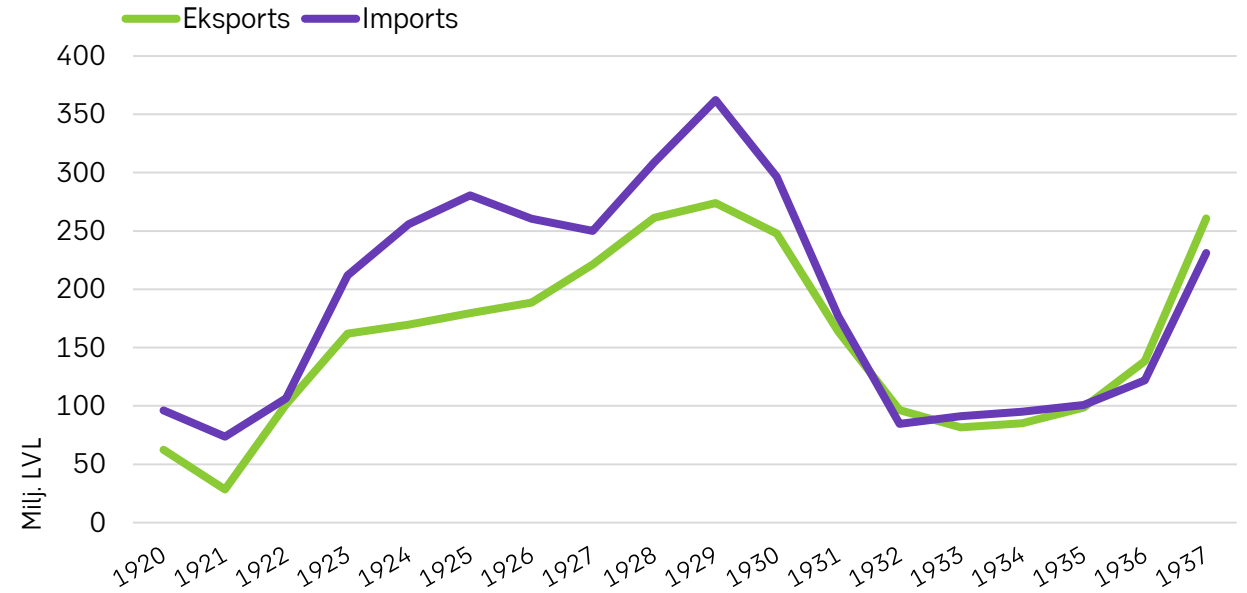
Lielākā daļa Krievijas tranzīta ir **kokmateriāli**, kurus pludina pa Daugavu.

Pēc kara Eiropā attiecības starp Krieviju un rietumvalstīm ir vājas, kā rezultātā tranzīta apjoms pa dzelzceļu 1927. gadā veido vien **1/5** no apjoma 1913. gadā.

Krīze

Vispasaules saimnieciskā krīzes laikā Latvija, tāpat kā liela daļa pārējās pasaules, **tiecās samazināt importu.**

Gan eksporta, gan importa apjoms samazinās **trīskārt.**

Krīzes gados muitas tarifi tiek koriģēti **22 reizes**, vēl vairāk pastiprinot tirdzniecības uzņēmumos spriedzi.

Krīzes izpausmes

Vispasaules krīzes radīto stāvokli arī izmanto politiskiem mērķiem.
1934. gadā gan Igaunijā, gan Latvijā norisinās apvērsumi.

Lata piesaistīšana vājai britu mārciņai nāk par labu Latvijas ārējai tirdzniecībai.

Tiek **noteikti importējamo preču un tiem piešķiramās valūtas apmēri**, sadalījumā pa rūpniecības un tirdzniecības nozarēm.

Devalvācijai sekojošie gadi ir retie Latvijas vēsturē, kad **eksportējam preces vairāk nekā importējam.**

Tirdzniecība

Pirmsākumi - 1917

1918 - 1939

1940 - 1990

1991 - 2017

Karš visu apstādina

2. Pasaules karš apgrūtināja tirdzniecības apstākļus ar otro lielāko tirdzniecības partneri – **Lielbritāniju**.

Baltijas jūrā tiek **bloķēti galvenie tirdzniecības ceļi**, tāpēc ierobežota ir arī rūpniecība, kas atkarīga no importētām izejvielām un kurināmā.

Latvija tiek vairākkārt okupēta un tā beigās **paliek PSRS sastāvā kā Latvijas PSR**.

Latvijas PSR laikā **starptautiskā tirdzniecība ir ļoti ierobežota**.

PSRS ir noteikusi gandrīz visas **iegūtās ārvalstu valūtas ieturēšanu**.

Ārējo ekonomisko sakaru dibināšanai ir **nepieciešamas valsts iestāžu atļaujas**.

Latvijas PSR **galvenais tirgus ir pārējais PSRS**.

Galvenais tirgus – PSRS

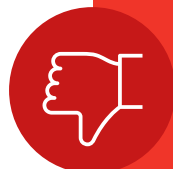
50. un 60. gados PSRS **no rietumvalstīm iegādājas rūpniecības tehniku**, par kuru norēķinās ar kokmateriāliem, krāsainajiem metāliem un zeltu.

No 60. gadiem PSRS izmanto labvēlīgo situāciju pasaules energoresursu tirgos un kopumā **pārdod ap 1/3 no visas savas saražotās naftas produkcijas.**

Par iegūto valūtu PSRS arī vēlākajos gados **importē rūpniecības iekārtas**, kā arī **lauksaimniecības produkciju.**

PSRS rūpniecības ražojumi ir **zemas kvalitātes**, tāpēc nav spējīgi konkurēt ar rietumvalstīm.

1990. gadā **95.7%** Latvijas eksporta tirgus veido PSRS republikas, savukārt imports no tām veido **83.5%**.

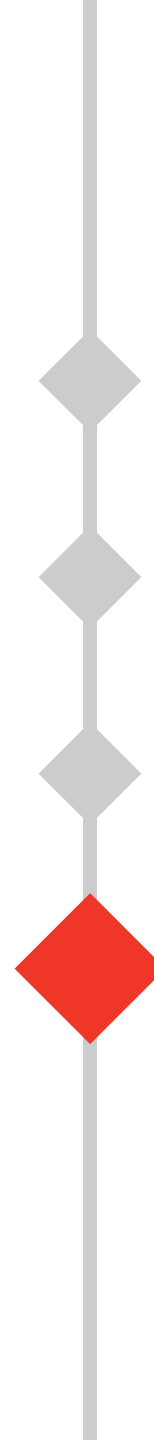
Tirdzniecība

Pirmsākumi - 1917

1918 - 1939

1940 - 1990

1991 - 2017

Latvija atgriežas starptautiskajā apritē

Atgūstot neatkarību, **notiek pāreja uz atvērtā tirgus ekonomiku.**

Pielāgojoties pasaules tirgus cenām, Latvijā pirmajos trīs neatkarības gados **patēriņa cenas pieaug 50kārt.**

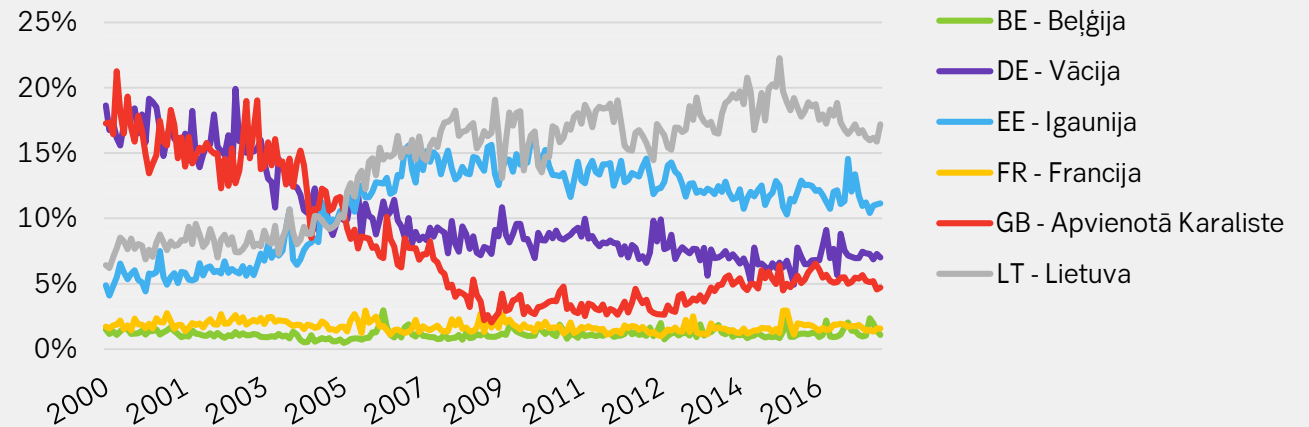
Latvija zaudē Krieviju kā **lētu izejvielu avotu un noieta tirgu.**

1991. gadā Latvija iestājas Apvienoto Nāciju Organizācijā (ANO), **1992.** gadā pievienojas Starptautiskajam Valūtas Fondam (SVF), **1999.** gadam Pasaules Tirdzniecības Organizācijai (PTO).

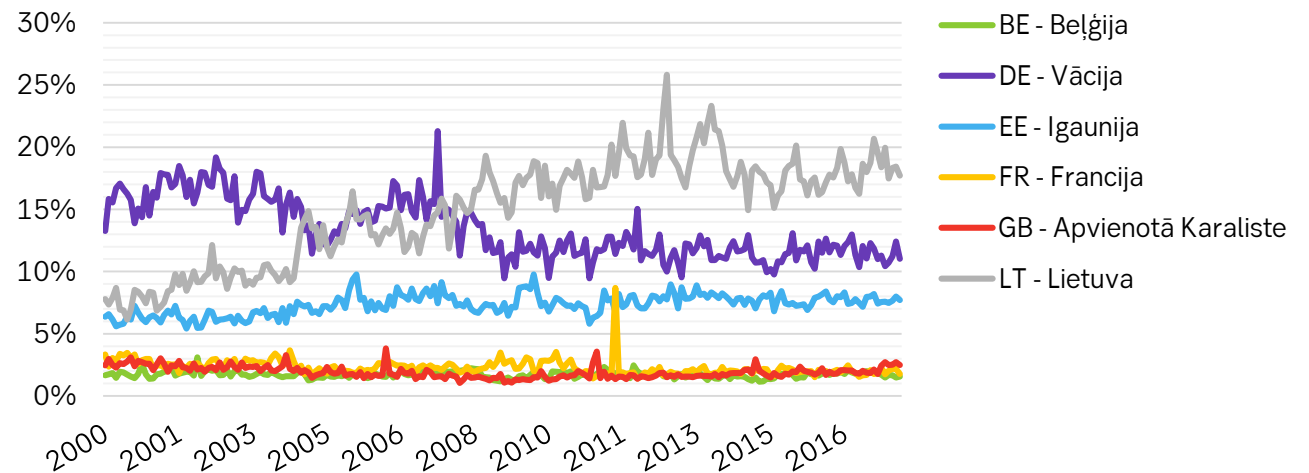
Veidojas nesabalansētība

- Sākumā vēl lēnām, taču kopumā pastāvīgi **kāpj** kā **importa**, tā arī **eksporta apjomi**.
- Straujā izaugsme veicina **ārējās tirdzniecības attīstīšanos**.
- 2007. gadā **importa apjoms gandrīz divkārt pārsniedz eksporta apjomu**.
- Lielās recesijas laikā Latvijai ir ievērojamas problēmas ar maksājumu bilanci, tiek veikta **iekšējā devalvācija**.
- Pārējās Baltijas valstis ir mūsu **galvenie partneri mūsu eksportā**.

Galveno Latvijas eksporta valstu īpatsvari kopējā eksportā

Latvijas galveno importa valstu īpatsvari kopējā eksportā

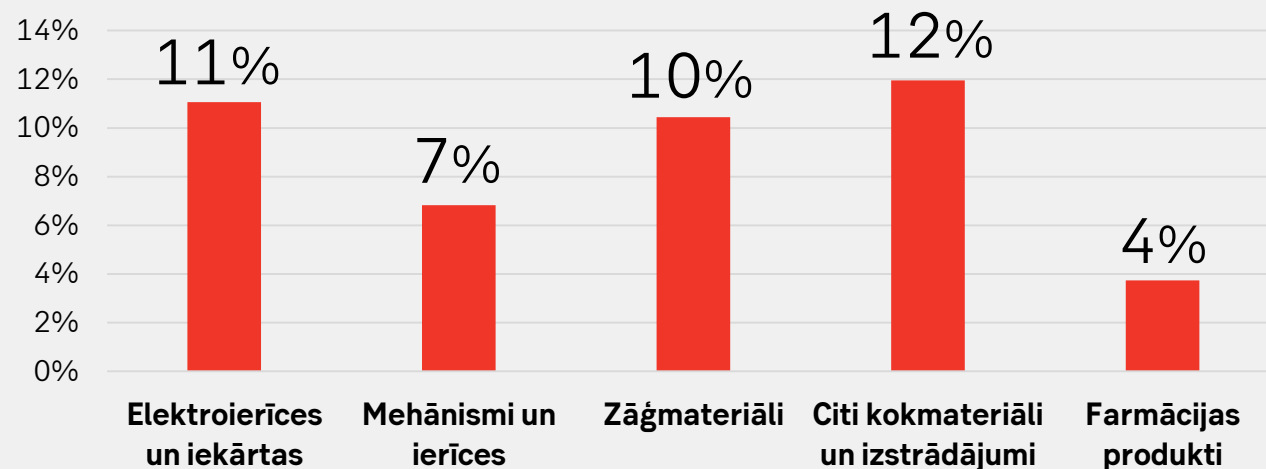

Līdzība ar 30ajiem gadiem

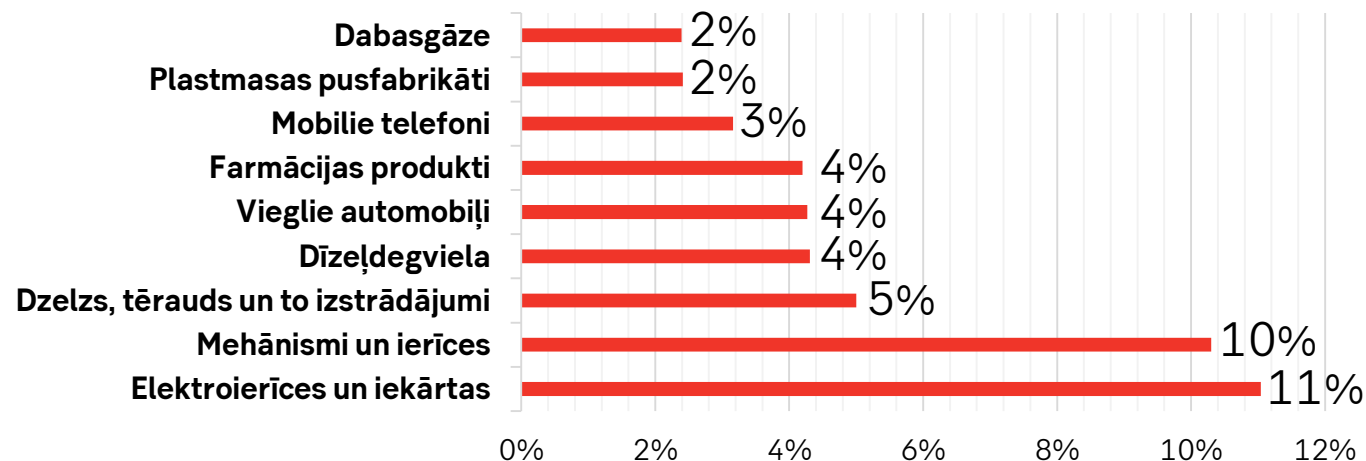
Dažāda veida elektroniskas un mehāniskas iekārtas aizņem vislielākos īpatsvarus gan importa, gan eksporta struktūrā, taču jāņem vērā **reeksports**.

Joprojām importējam **degvielu, izejvielas un sadzīves lietas**, bet eksportējam **kokmateriālus**.

Īpatsvars kopējā eksportā 2017. gadā

Galveno Latvijas importa preču īpatsvars kopējā importā

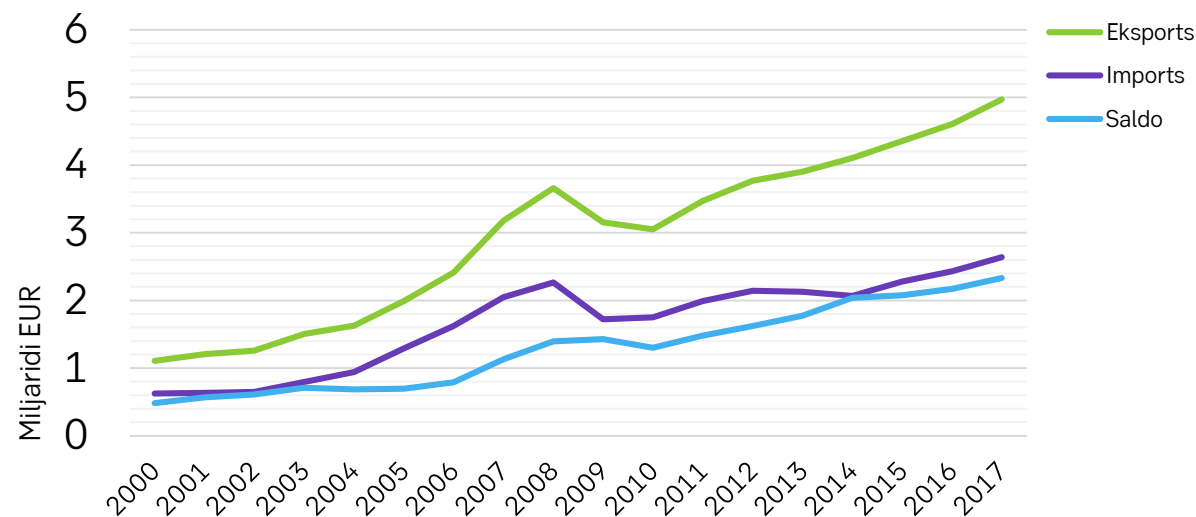

Pieaug pakalpojumu eksporta nozīme

Lai gan pakalpojumu eksports veido vien nedaudz virs 40% no preču eksporta, pakalpojumu tirdzniecības **balance ir labvēlīgāka.**

2017. gadā preču tirdzniecības saldo ir -2.53 mljrd. EUR, taču pakalpojumi tiek eksportēti par 2.33 mljrd. EUR vairāk nekā importēti, gandrīz sedzot preču tirdzniecības deficītu.

Pakalpojumu eksports, imports un saldo, gada dati

2000. gadā tranzīta pakalpojumi veido ap **60%** no eksporta pakalpojumiem, taču 2016. gadā vien **36%**, ļaujot augt nozarēm ar augstāku pievienoto vērtību.